

Nieuw voor Limburg: Stekende bies

G.M.T. Peeters, Peeters Econsult, Don Boscostraat 5, 6043 BH Roermond

Tijdens inventarisatiewerkzaamheden in het Stevol-gebied bij Stevensweert op 24 juni 2007 werd een voor mij onbekende biezensoort met een duidelijk driekantige stengel gevonden, namelijk de Stekende bies (*Schoenoplectus pungens* (Vahl) Palla). Deze soort komt in ons land uitsluitend in de kuststreek en langs het IJsselmeer voor en is nooit eerder in Limburg aangetroffen. In dit artikel volgt een beschrijving van de nieuwe vindplaats, en wordt kort ingegaan op herkenning en voorkomen van de Stekende bies.

DETERMINATIE

Door de scherp driekantige stengel van de gevonden planten werden Ruwe bies (*Schoenoplectus tabernaemontani*) en Mattenbies (*Schoenoplectus lacustris*), twee biezensoorten die al eerder in het Stevol-gebied zijn aangetroffen, direct uitgesloten. Vanwege de aanwezigheid van kruipende wortelstokken kon ook geen sprake zijn van de zeldzame en in dichte pollen groeiende Ribbelbies (*Schoenoplectus mucronatus*). Hiermee was de keuze teruggebracht tot twee biezensoorten die in ons land uitsluitend voorkomen langs de kust, het IJsselmeergebied en het zoetwatergetijdengebied, namelijk Stekende bies en Driekantige bies (*Schoenoplectus triquetus*). De verschillen tussen beide laatstgenoemde soorten dienen met name in de bloeiwijze gezocht te worden. Beide verschillen volgens VAN DER MEIJDEN (2005) in de vorm van de bloeiwijze, de vorm van de kafjes en de lengte van de borstels. Bij Stekende bies bestaat de bloeiwijze uit twee tot vier aartjes in een hoofdje bijeen of uit een alleenstaand aartje; bij Driekantige bies zitten de aartjes in een tuilvormige bloeiwijze met kortere en langere takken. De kafjes zijn bij Stekende bies aan de top duidelijk ingesneden, bij Driekantige bies niet of nauwelijks. De borstels zijn bij Stekende bies veel korter dan de vrucht, bij Driekantige bies ongeveer even lang als de vrucht. Daarnaast heeft de Stekende bies meestal twee stengelbladen met een ontwikkelde bladschijf, terwijl bij de Driekantige bies meestal alleen het bovenste stengelblad een ontwikkelde bladschijf heeft. Zowel bloeiwijze, kelkkafjes als het aantal 'goede' stengelbladen van de in het Stevol-gebied gevonden planten wijzen duidelijk op Stekende bies [figuur 1]. Onder de binoculair leken de borstels echter ongeveer even lang als het nootje. Dit laatste feit is overigens niet in strijd met de beschrijving in SMITH (2003): "perianth bristles

very stout to slender, unequal or equal, equaling achene to rudimentary" die hiermee aangeeft dat de relatieve lengte van de borstels misschien niet zo'n goed kenmerk is om beide soorten te onderscheiden.

STEKENDE BIES

Stekende bies is een middelhoge zomerbloeiër die in de meeste kenmerken met Driekantige bies overeenkomt. De stengel heeft drie vlakke tot zwak gewelfde kanten en draagt aan de voet een tot drie volledig ontwikkelde bladeren met een tot twee decimeter lange bladschijf. De schijnbaar zijdelingse bloeiwijze bestaat uit één tot vier aren. De kafjes vertonen aan de top twee spitse lobben met daartussen een duidelijke inkeping waar de middennerf tot één millimeter uittreedt (WEEDA *et al.*, 1994).

Stekende bies komt voor in Noord-, Midden- en Zuid-Amerika, Australië en in een aantal zeer verspreid gelegen delen van West-, Midden- en Zuid-Europa. In Nederland is de soort een zeer zeldzame verschijning die is aangetroffen op enkele Waddeneilanden, in het oostelijk deel van het Zuiderzegebied en lang geleden ook in het Deltagebied (WEEDA *et al.*, 1994). Verder in het binnenland is ze in ons land nooit gevonden. In België is Stekende bies aangetroffen in het zoetwatergetijdengebied van de Schelde bezuiden Antwerpen (VANHECKE, 2006). In Duitsland is deze biezensoort eveneens een grote zeldzaamheid die momenteel nog het meest voorkomt langs de Oostzeekust, al had ze hier vroeger een ruimere verspreiding in de kuststreken en waren er ook enkele binnenlandse vindplaatsen (ROTHMALER, 1994).

DE GROEIPLAATS BIJ STEVENSWEERT

De groeiplaats van de Stekende bies bij Stevensweert bevindt zich in een in 2001 aangevuld en vervolgens ingericht deel van het ge-

FIGUUR 1

Stekende bies (*Schoenoplectus pungens*) in het Stevol-gebied bij Stevensweert. Duidelijk zichtbaar zijn de driekante stengel en de tot een hoofdje samengetrokken bloeiwijze (foto: J. Klinckenberg).

TABEL 1

Vegetatieopname van de groeiplaats van *Stekende bies* (*Schoenoplectus pungens*) in het Stevol-gebied bij Stevensweert, met de bedekkingschaal van Braun-Blanquet.

bied langs de noordoever van de Stevol-plas (kilometerhok 185-360). Bij de inrichting is een licht glooiend terrein gecreëerd met een min of meer parallel aan de oeverlijn gelegen stelsel van laagtes in de vorm van 'nevengeulen' die 's winters met water gevuld zijn maar in het zomerhalfjaar grotendeels droogvallen. Het substraat in de laagtes bestaat voornamelijk uit zand vermengd met wat grind waarop een dun sliblaagje is afgezet. In één van deze laagtes is in 2007 de soort ontdekt en groeide ze in een kleine populatie [figuur 1]. Maximaal zijn dat jaar circa 200 bloeistengels geteld. De *Stekende bies* groeit hier in een lage door *Geknikte vossenstaart* (*Alopecurus geniculatus*) gedomineerde vegetatie [tabel 1]. Door de aanwezigheid van *Geknikte vossenstaart*, *Gewone waterbies* (*Eleocharis palustris*), *Getande weegbree* (*Plantago major* subsp. *intermedia*) en *Witte klaver* (*Trifolium repens*) kan deze vegetatie tot het *Zilverschoon-verbond* (*LOLIO-POTENTILLION ANSERINAE*) worden gerekend, en wel tot (een verarmde vorm van) de *Associatie van Geknikte vossenstaart* (*RANUNCULO-ALOPECURETUM GENICULATI*). In 2008 was de *Stekende bies* op deze locatie nog steeds present: in juni van dat jaar werden ongeveer 400 bloeistengels geteld. Daarnaast werd een tweede groeiplaats ontdekt die circa 50 m zuidelijker is gesitueerd; hier waren in juni 2008 ongeveer 90 bloeistengels aanwezig.

HERKOMST

Hoe de soort in het Stevol-gebied terecht is gekomen is niet duidelijk. De vrucht bestaat evenals bij de andere soorten van het geslacht *Schoenoplectus* uit een nootje dat voorzien is van borstels. Verspreiding kan plaatsvinden via water of via dieren. Het is dus goed denk-

Opnamennummer	1	
X-coördinaat	187,058	
Y-coördinaat	348,217	
Datum	24 juni 2007	
Oppervlakte (m)	2 x 2	
Bedekking kruidlaag (%)	100	
Bedekking moslaag (%)	30	
Aantal soorten	18	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Bedekking
Stekende bies	<i>Schoenoplectus pungens</i>	1
ZILVERSCHOON-VERBOND	LOLIO-POTENTILLION ANSERINAE	
Geknikte vossenstaart	<i>Alopecurus geniculatus</i>	5
Gewone waterbies	<i>Eleocharis palustris</i>	1
Getande weegbree	<i>Plantago major</i> subsp. <i>intermedia</i>	r
Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>	r
OVERIGE SOORTEN		
Greppelrus	<i>Juncus bufonius</i>	2a
Grote waterweegbree	<i>Alisma plantago-aquatica</i>	+
Knikkend tandzaad	<i>Bidens cernua</i>	+
Veerdelig tandzaad	<i>Bidens tripartita</i>	+
Zomprus	<i>Juncus articulatus</i>	+
Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>	+
Moerasvergeet-mij-nietje s.l.	<i>Myosotis scorpioides</i>	+
Waterpeper	<i>Persicaria hydropiper</i>	+
Blauwe waterereprijs	<i>Veronica anagallis-aquatica</i>	+
Pitrus	<i>Juncus effusus</i>	r
Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>	r
Perzikkruid	<i>Persicaria maculosa</i>	r
Moeraskers	<i>Rorippa palustris</i>	r

baar dat de soort zo op natuurlijke wijze het Stevol-gebied heeft bereikt. Hoewel watervogels hierbij gezien de afstand tot de meest nabijgelegen groeiplaatsen de meest waarschijnlijke diergroep vormen, is een onopzettelijke rol van de mens bij de aanvoer van de zaden niet zonder meer uit te sluiten. De soort wordt voor zover bekend niet in tuincentra aangeboden zodat opzettelijke verbreiding door de mens onwaarschijnlijk is.

Summary

TIME IN LIMBURG

In 2007, Sharp club-rush (*Schoenoplectus pungens*) was discovered in the Stevol area near the village of Stevensweert. This is the first location in the Dutch province of Limburg featuring this species, which in the Netherlands is primarily known as a rare plant of coastal regions. This contribution describes the new location of Sharp club-rush near Stevensweert and briefly discusses its identification and distribution.

Literatuur

- MEIJDEN, R. VAN DER, 2005. Heukels' Flora van Nederland. Drieëntwintigste druk. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.
- ROTHMALER, W., 1994. Exkursionsflora von Deutschland. Gefäßpflanzen. Kritischer Band 8. Auflage. Gustav Fischer Verlag, Jena.
- SMITH, S.G., 2003. Schoenoplectus. In: Flora of North America Editorial Committee (ed.). Flora of North America North of Mexico. FNA, New York/Oxford. 21 februari 2003. 27 juni 2009. www.

efloras.org/florataxon.aspx?flora_id=1&taxon_id=129637.

- VANHECKE, L., 2006. Stekende bies. In: Landuyt, W. van, I. Hoste, L. Vanhecke, P. VAN DEN BREM, W. VERCRUYSE & D. DE BEER, 2006, Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Instituut voor natuur- en bosonderzoek, Nationale Plantentuin van België & Flo.Wer., Brussel/Meise: 803.
- WEEDA, E.J., R. WESTRA, CH. WESTRA & T. WESTRA, 1994. Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties 5. IVN, Amsterdam.